

SUOMALAIS-NORJALAINEN RAJAVESISTÖKOMISSIO
NORSK-FINSK GRENSEVASSDRAGSKOMMISSJON

Suomalais-norjalaisen rajavesistökomission suositukset 2021

Toimet kyttyrälöhen hallinnaksi rajajoissa

Kyttyrälöhta (*Oncorhynchus gorbusha*) on havaittu Finnmarkissa 1960 -luvulta lähtien ja viimeiset 6 vuotta määrä on lisääntynyt massiivisesti. Kyttyrälöhi on vieraslaji, joka mahdollisesti vahingoittaa biologista monimuotoisuutta ja uhkaa paikallisia lohi-, meritaimen- ja merinieriäkantoja. Vaikutuksia ekosysteemiin ei vielä täysin tunneta.

Lajin esiintyminen on nopeassa kasvussa ja kannat lisääntyvät luonnollisesti. Vuonna 2017 raportoitiin suuria kyttyrälöhen saaliita Tromsan ja Finnmarkin alueella ja havaintoja koko Norjan rannikon alueella ja joissa, rajavesistöissä ja Länsi-Euroopassa, painopisteen ollessa Itä-Finnmarkissa. Kyttyrälöhen määrän kasvu jatkui vuonna 2019 ja edelleen negatiivinen kehitys jatkui parittomana vuonna 2021. Vuonna 2021 on raportoitu suuria kyttyrälöhisaaliita Tromssan ja Finnmarkin alueella ja havaintoja koko Norjan rannikon alueella ja joissa sekä rajavesistöissä. Vuonna 2021 toistaiseksi raportoitu kyttyrälöhisaalis joissa on 108 000 yksilöä, raportointi ei ole vielä valmis.

Se, että lajin annetaan asettua alueellemme, tulee pitkällä aikavälillä aiheuttamaan sen edelleen leviämistä Norjassa ja muualla Länsi-Euroopassa. Venäjän kalastuksenhoitoviranomaiset ovat vahvistaneet, että kyttyrälöhta pidetään luonnonresurssina ja kalastustoimia lajin leviämisen estämiseksi Kuolan niemimaalla ei suunnitella.

Vuonna 2021 Norjan viranomaiset ovat laatineet toimintasuunnitelman kyttyrälöhen torjumiseksi. Norjan valtion budjetissa v. 2022 on varattu 15 milj. NOK pyydysten hankintaan, ja on päätetty perustaa kansallinen kyttyrälöhen asiantuntijaryhmä.

Suomalais-norjalainen rajavesistökomissio suosittelee, että

- Norjan ja Suomen viranomaiset lisäävät välittömästi ponnistelujaan rajat ylittävään laajaan yhteistyöhön tiedonhankinnan ja -vaihdon, tutkimuksen ja seurannan osalta sekä selvittävät, millaiset toimet olisivat toteuttamiskelpoisia ja oikea-aikaisia kyttyrälöhitilanteen hallinnassa.
- Norjan ja Suomen viranomaiset tekevät yhteistyötä erityisesti kyttyrälöhen torjuntaan soveltuvien toimenpiteiden kehittämisessä Tenon vesistössä. Työssä on otettava erityisesti huomioon Tenon lohikantojen rakenne ja heikko tila, Tenon vesistön suuri koko sekä paikallinen ja alueellinen tietämys.
- Norjan ja Suomen viranomaiset saavat tietoa siitä, miten kyttyrälöhi mahdollisesti voi vaikuttaa jokien veden laatuun.

Paatsjoen monitoimisuunnitelman toimenpideohjelman toteutus

EU Kolarctic ENI CBC -ohjelmasta rahoitetussa hankkeessa valmisteltiin Norjan, Venäjän ja Suomen toimenpideohjelma Paatsjoen ja Vuoremijoen valuma-alueille 2021-2030 ympäristön tilan ylläpitämiseksi ja parantamiseksi.

Toimenpiteillä pyritään vähentämään ihmisen toiminnasta aiheutuvaa ympäristökuormitusta. Toimenpideohjelman yhteiset painopistealueet kummallekin valuma-alueelle ovat: teollisuuden saasteet (ilmaan, veteen ja maahan), sekä ympäristökoulutus ja -tietoisuus ja matkailun ympäristövaikutukset. Paatsjoen valuma-alueen muita toimia ovat: vesistöjen säännöstely, kalakannat, kotitalouksien jätevedet, kaatopaikat, kullanhuuhtonta Suomessa, metsä- ja porotalous. Vuoremijoen valuma-alueen muita toimia ovat: luonnonsuojelu, rantaeroosio ja kyttyrälohi.

Suomalais-norjalainen rajavesistökomissio suosittelee, että

- Monitoimisuunnitelman toimenpideohjelman (2021–2030) toteutusta koordinoivat Tromssan ja Finnmarkin maaherranvirasto Norjassa, Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus Suomessa ja Pasvik- valtiollinen luonnonsuojelualue Venäjällä. Nämä viranomaiset raportoivat toimenpiteiden toteutuksesta vuosittain Venäjän, Norjan ja Suomen yhteysviranomaisten kokouksessa.
- Toimenpideohjelmaa päivitetään säännöllisesti raportoinnin perusteella ja lisätään tarvittaessa uusia toimenpiteitä sekä arvioidaan toimenpiteiden ympäristövaikutuksia.

Ympäristön seuranta Suomen, Norjan ja Venäjän raja-alueella

Olemassa olevan Suomen, Norjan ja Venäjän välisen ympäristöseurantaohjelman ¹ avulla pystytään seuraamaan ympäristössä tapahtuvia muutoksia kuormitustason vaihdellessa. Kuolan niemimaalla Nikkelin taajamassa sijaitseva kuparia, nikkeliä ja rikkihappoa tuottava Norilsk Nickel -kaivos- ja metalliteollisuusyhtiön sulatto on nyt suljettu. Odotettavissa on, että tämän seurauksena teollisuudesta aiheutuva kuormitus vähenee huomattavasti Venäjän, Norjan ja Suomen raja-alueella. On kuitenkin otettava huomioon, että kaivostoiminta jatkuu Petsamossa. Laaja-alaisilta läjitysalueilta aiheutuu tuulten irrottamia pölypäästöjä. Lisäksi läjitysalueilta huuhtoutuvat myrkylliset aineet saastuttavat paikallisia vesistöjä. Kolosjoen kaivoksen ja entisen sulaton käsittelyjätteen jätevedet ohjautuvat Kolosjoen kautta Kuetsjärveen ja edelleen Paatsjokeen. Seurantaohjelman avulla pystytään seuramaan muutoksia ja luonnon palautumista ajan mittaan. Nikkeliin suunnitellaan uutta teollista toimintaa, ja tämän uuden toiminnan ympäristövaikutuksiin raja-alueella on kiinnitettävä huomiota.

Suomalais-norjalainen rajavesistökomissio suosittelee, että

- Päivitetään kolmenvälinen seurantaohjelma maa- ja vesialueiden osalta ottaen huomioon sulaton sulkeminen sekä mahdollinen uusi teollinen toiminta.
- Yhteistyöhankkeen avulla laajennetaan seuranta- ja tutkimustoimintaa, jotta saadaan selville ympäristön tilassa tapahtuvia muutoksia pitkällä aikavälillä liittyen sulaton sulkemiseen.

¹ Environmental Monitoring Programme for Aquatic Ecosystems in the Norwegian, Finnish and Russian Border Area – Updated Implementation Guidelines <https://www.doria.fi/handle/10024/104819>